

JARA GOSPODA

—
Janko Kersnik (1852-1897)

1. Biografski podatki

Janko Kersnik se je rodil leta 1852 na Brdu pri Lukovici. Njegov oče je bil sodnik iz ugledne slovenske intelektualne družine, mati pa je bila plemkinja, vnukinja graščaka dr. Burgerja ter solasnika gradu in graščinskega veleposesta na Brdu pri Lukovici.

Kersnik je otroštvo preživel na Brdu, kjer je bil takrat sedež sodišča, notarjata in davkarije. Po končani gimnaziji je študiral pravo na Dunaju in v Gradcu. Na njegovi strmi pravniški poti ni bilo ovir in po dokončanem študiju je sprejel službo najprej v Ljubljani, kasneje pa na Brdu. S tridesetimi leti je postal dedič graščinskega veleposesta in kmalu za tem se je posvetil svoji drugi ljubezni, politiki. Izvoljen je bil za deželnega poslanca in lukoviškega župana, nekaj časa pa je imel tudi vodilno vlogo in velik vpliv v liberalni stranki.

Njegove pravniške, politične in pisateljske uspehe je prekinila težka bolezen, ki se je pojavila, ko se je leta 1895 prehladil na lovu. Iz navidez lahkega prehlada se je razvila neozdravljiva jetika. Dve leti pozneje leta 1897, je umrl star komaj 45 let.

Pesniti je začel v nemščini, pod Levčevim vplivom pa je kmalu začel kmalu pisati v slovenščini. Pri pisanju se je zgledoval po Jenkovih nežnih in otožnih pesmih, njegova glavna motiva pa sta postala narava in domovina.

Njegova najpombnejša dela so:

- roman Ciklamen in Agitator
- novela gospod Janez
- povest Rošlin in Verjanko
- Jara gospoda
- humoreske Dva adjunkta
- Kolesarjeva snubitev
- Nova železnica

2. Bibliografski podatki

1852 leta, se je 4. septembra na Brdu pri Lukovici rodil Janko Kersnik

1858 leta je Janko začel obiskovati osnovno šolo

- 1861** leta se je preselil v Ljubljano
- 1869** leta je končal Gimnazijo
- 1870** leta je maturiral
- 1870** leta so začele izhajati njegove pesmi v Stritarjevem Zvonu
- 1871** leta, vpisal se je na Dunajsko pravno fakulteto
- 1874** leta je končal študij
- 1875** leta je vstopil v državno službo v Ljubljani
- 1876** leta je v Jurčičevi Slovenski knjižnici kot 4. zvezek, izšel roman Na Žerinjah
- 1880** leta je opustil odvetniški poklic in se posvetil notariatu v svojem rojsem kraju
- 1881** leta se je poročil z Alojzijo Tavčar, hčerko ljubljanskega hotelirja in posestnika
- 1882** leta je izšla novela Luterski ljudje
- 1882-1891**, izhajale so Kmečke slike
- 1883** leta v Ljubljanskem Zvonu je izšel roman Ciklamen
- 1884** leta je izšla novela Gospod Janez
- 1885** leta je izšel v Ljubljanskem Zvonu roman Agitator, ki je nadaljevanje romana Ciklamen
- 1887** leta je izšla povest Testament, ki prikazuje kmečko življenje
- 1889** leta v Ljubljanskem Zvonu izhaja roman Rošlin in Verjanko
- 1893** leta kot podlist v Ljubljanskem Zvonu izhaja Jara gospoda
- 1894** leta je izšla povest iz kmečkega življenja Očetov greh

3. Pisateljev portret

Janko Kersnik se je rodil 4. septembra leta 1852 na Brdu pri Lukovici. Izhajal je iz uradniško-plemiške družine. Začel je z osnovno šolo leta 1858 in prva tri leta končal kot privatni učenec. Po končani osnovni šoli je obiskoval gimnazijo in zadnje leto končal kot izredni dijak. Leta 1870 je opravil maturo. V gimnaziji je imel težave zaradi sodelovanja v dijaškem narodnem gibanju in zato je po končanem 7. razredu izstopil, in tako zadnje leto ni bil redni dijak. Kot gimnazijec je začel pesniti, in sicer najprej v nemščini, nato pa se je pod vplivom Frana Levca, ki mu je bil domači učitelj, lotil pesnikovanja v slovenščini. Slovenski glasnik je objavil prvo Kersnikovo pesem z naslovom Gomila. V naslednjih letih so izhajale njegove pesmi v Slovenskem glasniku (1867,1868) in Stritarjevem Zvonu (1870). Kot šestošolec je ustanovil rokopisni list Vejica, leto pozneje pa Kres. S pesništvom se je ukvarjal tudi kot visokošolec. Začel je pisati podlistke za dunajski list Tagespresse in Wanderer. Začel se je ukvarjati s slovenskim podlistkarstvom; v Slovenskem narodu je najprej objavil Muhasta pisma, nato pa cikel 18 podlistkov Nedeljska pisma in še troje Pisem iz Gradca. Po drugem državnem izpitu je postal koncipient pri finančnem uradu v Ljubljani. V Slovenskem narodu je objavil podlistke Poštna premišljevanja in nekaj pripovednih podlistkov, npr. Rastreseni listi. V Jurčičevi Slovenski knjižnici je kot

4. zvezek izšel Kersnikov roman Na Žerinjah. S 1. oktobrom se je poslovil od finančnega urada in začel z notarsko prakso pri notarju dr. Jerjneju Župancu .V Slovenskem narodu so izhajala Popotna pisma. 4. marca je imel v ljubljanski čitalnici predavanje o razvoju svetovne poezije. Opravil je zadnji državni izpit in 12. decembrom postal notarski namestnik na Brdu. V Slovenskem narodu je objavil predavanje Razvoj svetovne poezije.18. novembra so v čitalnici igralli veselo igro v enem dejanju "Berite Novice", ki sta jo napisala skupaj z Jurčičem. Igrica Berite Novice je izšla v zbirki slovenska Taliija. Opravil je notarski izpit v Gradcu in poleti prevzel notariat na Brdu, tam je ostal do svoje smrti. V februarju se je poročil z Alojzijo Tavčar, hčerko ljubljanskega hotelirja in posestnika.Začel je izhajati leposlovni list Ljubljanski zvon. Josip Jurčič je v Ljubljanskem zvonu objavil 11 poglavij romana Rokovnjači, toda sredi dela je umrl. Kersnik se je odločil, da bo roman nadaljeval, in napisal je še 13 poglavij. V Ljubljanskem zvonu je objavil kratko pripoved Ponkrčev oča, prvo iz pozneje poimenovanega cikla Kmetske slike. Objavil je tudi povest Lutrski ljudje in venec feljtonov Stricu v Ameriko. Bil je izvoljen za deželnega poslanca in to ostal do smrti. V LZ je izhajal roman Ciklamen. Ljubljanski zvon je objavil Kersnikovo daljšo novelo Gospod Janez ter kratki pripovedi Rojenica in V zemljiški knjigi. V Šukljetovem Ljubljanskem listu sta izšla cikla podlistkov Vieux saxe in Snežene muhe. Postal je lukoviški župan.V LZ je objavil Agitator, svojevrstno nadaljevanje romana Ciklamen. Ljubljanski zvon je objavil pripovedi Mačkova očeta in Mohoričev Tone. Poleg kratke pripovedi "Otroški dohtar" je Ljubljanski zvon objavil tudi Kersnikovo povest Testament. Objavil je Pesmi v prozi in tri humoreske: Nova železnica, Dva adjunkta in Doktor Konec in njegov konj. VL je izhajal roman Rošlin in Vrjanko medtem ko je za Koledar Mohorjeve družbe Kersnik prispeval "kratkočasno povest " Kako je stari Molek tatu iskal. V LZ je izšla kratka pripoved Kmetska smrt , v KMD pa Znojilčevega Marka božja pot. Ocenil je tudi Aškerčevo pesniško zbirko Balade in romance ter izrazil svoj pogled na literarno snovanje in na problem realizma. Kandidaturo za državnega poslanca je Kersnik odklonil, medtem ko je za deželnega glavarja sprejel, vendar ni bil imenovan. Objavil je kratko pripoved Mamon, zadnjo iz zbirke Kmetske slike. Izšla je humoreska Kolesarjeva snubitev. V LZ je objavil povest Jara gospoda. Izšla je povest Očetov greh. Konec decembra se je na lovu močno prehladil, in ko se je čez čas začel zdraviti, je bilo že prepozno: dobil je jetiko v grlu. Spomladi je odšel na zdravljenje v zdravilišče Gleichenberg, toda ni pomagalo. Umrl je 28. julija v Ljubljani.

4. Izpisani navedki iz besedila

A. Detalji pokrajinskih opisov

- Polovica družbe je že korakala vkreber proti obraščenim brdom, vstajajočim za gradičem.

- Oni so se drevili na nasprotno stran, ta dva pa sta stala sedaj sama v temni senci mladega gozda, tihega in dehtečega, kakršen se kaže le na jesen večer poznega dehtečega poletja.
- Zada je ostajalo zeleno gorovje, prostrano in valovito tu in tam so se iz obrazcenih brd resketale bele stene posameznih hiš.
- Na ostrem ovinku gozdnega pota, pot katerim se je odpiral globok jarek z globokim prepadom na desno in levo stran, vodeč v širo dolino; pred nama na nasprotni strani onkraj doline pa je vstajalo zopet visoko, gosto obraščeno gorovje.
- Lahka septemberska megla se je dvignila nad šentrupetsko dolino in od gosto obraščenih gozdnih robov
- Odmevali zadnji vzroki zaupnega zakona, ki je pel sedmo jutranjo uro

B. Opisi / orisi glavnih oseb

Andrej Vrbanoj:

Bil je po svoji zunanosti res takšen, kakršnega sta ga nekoč opisal adjunkt in notar: velik, krepak, moškega resnega vedenja in vendar v vsem svojem gibanju neroden.

Ančka:

Ančka je bila črnooka in temnolasa deklica, nekako pri osemnajstih letih, srednje vitke postave in živega in veselega vedenja. Bila je domača hči, dekla, vajenka in točajka.

Minče:

Bil je krčmarjev sin, mlad, velik fant intelegentnega lica.

C. Občutki in misli oseb

- Zdelo se mi je da me hoče pahnuti v prepat. In v tem tihem ruvanju, ko sem jaz le silil od roba, še danes me izprehaja mrzla pot.
- Nekam ne umeven silno bodeč mu je bil še vtis, katerega so napravile zadnje Ančkine besede.
- Toliko pa vem, da je bilo to vse resno in resnišno, strasno in kipeče iz dna srca.
- Ob strmem prepadu sva krčevito držala drug drugega, oba mladosna močna, oba v divjem vzburjenju.

D. Metafore

- Gost tobakov dim je jemal zadnjo moč.
- Ko so se razhajali, žarilo se je nebo na vzhodu in hladen vetrič je valil lahno meglico
- Polovica družbe je zakorakala v breg proti obraščenim brdom, stajajočim za gradičem.

E. Besedne zveze

- Tako je trdno in vestno plaval ob bregu samčevem, slučajnega valčka pa še ni bilo da bi ga odnesel proti sredini.

5. Asocijacije, domislice, sklepanja...

Povest, ki jo je napisal Janko Kersnik po imenu Jara gospoda mi je bila zelo všeč zaradi ljubezenske zgodbe točajke Ančke, ki z poroko s sodnikom Andrejem socilano dvigne, toda zakonolomstvo z notarjem Pavlom jo pahne na socialno dno.

6. - Povzetek fabule

- določitev sloga
- pomen gesla JAR-A-O

A. Povzetek fabule

V Groblje prispe pismo, kjer piše da nov sodnik po imenu Andrej Vrbanoj bo prišel v vas sodit.

V Krčmi se vaščani sprašujejo kdo je to, samo andjunkt Pavel ga je poznal in rekel je, da je neroden, neporočen in ima štiriintrideset let.

Adjunkt in notar sta pripovedovala svoje dogodke 15 let prej. Med temi dogodki tudi opisujeta Andreja Vrbanoja.

Minilo je nekaj časa in Andrej Vrbanoj je prišel v Groblje, da bo postal sodnik. Sodnik Vrbanoj se je v prvem pogledu zaljubil v Ančko, ki je bila točajka v Krčmi. Andrej in Ančka se začneta srečevati in se zaročita. Ni minilo nekaj časa, ko sta se Andrej in Ančka poročila. Vaščani so pravili, da bo par srečen. Ančka je odšla živeti k Andreju in v Krčmi so jo pogrešali kot točajko.

Po nekem minilem času je prišla v vas veselica, ki je bila v prostorih Kračeve krčme. Tam jo andjunkt Pavel poljubi Ančko in Ančka ga vpraša, če jo res ljubi. Pavel jo je pospremljal vsak večer domov, ampak Andrej Vrbanoj sploh ni razumel kaj se dogaja med njima. Dokler ne dobi na mizo pismo, ki pravi da Pavel in Ančka sta zaljubljena. Sodnik Andrej takoj pokliče adjunkta Pavla in ga vpraša če je to res. Pavelmu odgovori, da je to laž. G. Vrbanoj je rekel Pavlu, da naj odide in naj tudi Ančko vzame seboj. Pavel je odšel, ampak brez Ančke.

Po tem dogotku je minilo 10 let od kar se je Ančka ločila od g. Vrbanoja. Postala je revna, vsa razstrgana in lačna. Odšla je v Krčmo, da bi dobila juho. Zaradi beračenja je odšla na sodišče, kjer sta bila sodnik Vrbanoj in Pavel. Njej so sodili 3 dni zapora zaradi beračenja. Ona jim je rekla, da je zelo bolana, ampak sodnika nista šla za tem. Po dveh dneh je prišel sluga od g. Vrbanoja in rekel, da je Ančka zaradi bolezni umrla.

Po dveh dneh so jo pokopali v tisti kot kjer so brezdomci. Na pogreb je prišel samo adjunkt Pavel.

B. Določitev sloga

V slogu in komparaciji se je krepko in uspešno trudil, da bi kljub ohranjenem okviru prvotne osebe zgodba glavnega junaka čim bolj naravno in odkrito razkrijemo zunanje in notranje življenje tržke gospode in vmes dodajal pripombe pripovedujočega subjekta.

C. Pomen besede JAR-A-O

Jara gospoda: Pridevnik Jar pomeni v svojem osnovnem pomenu tiso, kar se seje pomladi (jaro žito); v pomenu jara gospoda je pomen ekspresiven in označuje tistega, ki še ni dolgo v sedanjem, višjem družbenem sloju -- ki je torej prevzel zahtevnejše socialne navade in obnašanje, hkrati pa zanje (še) nima prave duhovne in moralne podlage.

Jara gospoda prebivalci manjših krajev, ki se dokoplejo do blagostanja in v navadah, vedenju posnemajo meščane.

A. Povzetek fabule

V Groblje prispe pismo, kjer piše da nov sodnik po imenu Andrej Vrbanoj bo prišel v vas sodit.

V Krčmi se vaščani sprašujejo kdo je to, samo adjunkt Pavel ga je poznal in rekel je, da je neroden, neporočen in ima štiriintrideset let.

Adjunkt in notar sta pripovedovala svoje dogodke 15 let prej. Med temi dogodki tudi opisujeta Andreja Vrbanoja.

Minilo je nekaj časa in Andrej Vrbanoj je prišel v Groblje, da bo postal sodnik. Sodnik Vrbanoj se je v prvem pogledu zaljubil v Ančko, ki je bila točajka v Krčmi. Andrej in Ančka se začneta srečevati in se zaročita. Ni minilo nekaj časa, ko sta se Andrej in Ančka poročila. Vaščani so pravili, da bo par srečen. Ančka je odšla živeti k Andreju in v Krčmi so jo pogrešali kot točajko.

Po nekem minilem času je prišla v vas veselica, ki je bila v prostorih Kračeve krčme. Tam jo adjunkt Pavel poljubi Ančko in Ančka ga vpraša, če jo res ljubi. Pavel jo je pospremljal vsak večer domov, ampak Andrej Vrbanoj sploh ni razumel kaj se dogaja med njima. Dokler ne dobi na mizo pismo, ki pravi da Pavel in Ančka sta zaljubljena. Sodnik Andrej takoj pokliče adjunkta Pavla in ga vpraša če je to res. Pavelmu odgovori, da je to laž. G. Vrbanoj je rekel Pavlu, da naj odide in naj tudi Ančko vzame seboj. Pavel je odšel, ampak brez Ančke.

Po tem dogodku je minilo 10 let od kar se je Ančka ločila od g. Vrbanoja. Postala je revna, vsa razstrgana in lačna. Odšla je v Krčmo, da bi dobila juho. Zaradi beračenja je odšla na sodišče, kjer sta bila sodnik Vrbanoj in Pavel. Njej so sodili 3 dni zapora zaradi beračenja. Ona jim je rekla, da je zelo bolana, ampak sodnika nista šla za tem. Po dveh dneh je prišel sluga od g. Vrbanoja in rekel, da je Ančka zaradi bolezni umrla.

Po dveh dneh so jo pokopali v tisti kot kjer so brezdomci. Na pogreb je prišel samo adjunkt Pavel.

B. Določitev sloga

V slogu in komparaciji se je krepko in uspešno trudil, da bi kljub ohranjenemu okviru prvotne osebe zgodba glavnega junaka čim bolj naravno in odkrito razkrijemo zunanje in notranje življenje tržke gospode in vmes dodajal pripombe pripovedujočega subjekta.

C. Pomen besede JAR-A-O

Jara gospoda: Pridevnik Jar pomeni v svojem osnovnem pomenu tiso, kar se seje pomladi (jaro žito); v pomenu jara gospoda je pomen ekspresiven in

označuje tistega, ki še ni dolgo v sedanjem, višjem družbenem sloju -- ki je torej prevzel zahtevnejše socialne navade in obnašanje, hkrati pa zanje (še) nima prave duhovne in moralne podlage.

Jara gospoda prebivalci manjših krajev, ki se dokoplejo do blagostanja in v navadah, vedenju posnemajo meščane.